

Zwiększenie o blisko 100 proc. środków publicznych na realizację programów pobudzających aktywność fizyczną dzieci i młodzieży nie przełożyło się na realizację tego celu. Zmalał odsetek dzieci i młodzieży (w wieku 11 - 17 lat) podejmujących aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) – co najmniej 60 minut dziennie przez 7 dni w tygodniu. Większą, od zakładanej, aktywność odnotowano jedynie wśród dziewcząt. Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że wskaźniki określające założenia odnośnie aktywności fizycznej były wadliwie skonstruowane. Poza tym Izba podziela pogląd, że istotny wpływ na obniżenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mają czynniki cywilizacyjne takie jak rozwój technologii cyfrowej, czyli spędzanie przez dzieci i młodzież wolnego czasu przed komputerem i smartfonem.

Aktywność fizyczna jest niezbędna dla prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego oraz dla zapobiegania otyłości i zaburzeniom układu ruchu.

Tymczasem badanie aktywności fizycznej przeprowadzone w 2013 r. i w 2018 r. na grupie dzieci i młodzieży pokazało, że większość nie spełniała zaleceń WHO. Aktywność umiarkowaną, czyli co najmniej 60 minut dziennie aktywności fizycznej przez 7 dni w tygodniu, osiągnęło w 2013 r. tylko ponad 21 proc., a w 2018 r. ponad 15 proc. młodocianych w wieku 11 - 17 lat.

NIK skontrolowała, czy realizacja programów Ministra Sportu i Turystyki w latach 2016 - 2019 wpłynęła na wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Pomimo, iż Minister Sportu i Turystyki w badanym okresie prawidłowo realizował dotyczące tego programy, to aktywność fizyczna dzieci i młodzież nie osiągnęła zakładanego poziomu. W latach 2016-2018 przeznaczono na ten cel z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej i Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów ponad 415 mln zł, co stanowiło 78 proc. wydatków na sport powszechny. W finansowanych w ten sposób aktywnościach sportowych (np. Sport Wszystkich Dzieci, Szkolny Klub Sportowy, Umiem Pływać) wzięło udział 4 mln dzieci i młodzieży.

W kontrolowanych latach środki na realizację programów wzrosły o ponad 97 proc. - z blisko 92 mln zł do ponad 180 mln zł. Dzięki temu liczba dzieci i młodzieży objęta wsparciem wzrosła o ponad 32 proc. - z 1,17 mln do 1,55 mln osób. Nie było to jednak współmierne do wzrostu finansowania programów. Realizowane przez Ministra programy nie przełożyły się na zakładany wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wieku 11 - 17 lat.

Niski poziom aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO potwierdziły wyniki ewaluacji Programu Szkolny Klub Sportowy oraz wyniki przeprowadzonego przez NIK badania kwestionariuszowego. Z badania ewaluacyjnego wynika, że w 2017 r. aktywność osiągało 12 proc., a w 2018 r. niewiele ponad 13 proc. uczniów uczestniczących w Programie SKS. W badaniu kwestionariuszowym zdecydowana większość uczniów, tj. blisko 87 proc. nieuczestniczących i ponad 98 proc. uczestniczących w Programie SKS zadeklarowała, że lubi uprawiać sport i chętnie ćwiczy na lekcjach wf (odpowiednio ponad 87 proc. i ponad 98 proc.). Jednak tylko 9 proc. uczestniczących (w czasie wolnym, tj. poza lekcjami wf) i ponad 12 proc. nieuczestniczących w Programie SKS (w czasie wolnym, tj. poza lekcjami wf i zajęciami SKS) przeznaczało 60 minut dziennie przez 7 dni w tygodniu na aktywność fizyczną. Najczęściej ww. uczniowie przeznaczali co najmniej 1 godz. dziennie na aktywność 1-2 lub 3-4 dni w tygodniu. Ponadto ponad 10 proc. uczniów nieuczestniczących w programie poza lekcjami wf nie uprawiało sportu i rekreacji w ogóle, a blisko 14 proc. z nich uprawiało sport lub rekreację tylko przez mniej niż jedną godzinę tygodniowo.

Cele i priorytety odnośnie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży określono w Programie Rozwoju

Sportu do roku 2020. Z czterech zaplanowanych wskaźników dotyczących rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży wzrost osiągnięto tylko w jednym. Założono, że odsetek dziewcząt w wieku 11 - 17 lat podejmujących aktywność w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO - czyli co najmniej 60 min. dziennie przez 7 dni w tygodniu, w stosunku do odsetka chłopców - wyniesie 60 proc. Tymczasem osiągnięto wynik przekraczający 70 proc. W przypadku innych wskaźników nie osiągnięto zakładanego wzrostu aktywności fizycznej, a w niektórych przypadkach nastąpił nawet jej spadek. Niepokojący jest spadek w 2018 r., w stosunku do przyjętej w Programie Rozwoju Sportu do roku 2020 wartości bazowej z 2013 r. wskaźników dotyczących odsetka dzieci i młodzieży w wieku 11-17 lat oraz w wieku 15-17 lat podejmujących aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO. W pierwszym przypadku wartość wskaźnika zmalała z ponad 21 proc. do ponad 15 proc., tj. o blisko 6 pkt. procentowych, a w drugim zmniejszyła się z ponad 13 proc. do ponad 11 proc. tj. o ponad 2 pkt. procentowe. Ponieważ wskaźniki były niemożliwe do zrealizowania, obniżono je do wartości z 2013 r. Zdaniem NIK zmiana ta wynikała z niewłaściwego ich skonstruowania na etapie tworzenia przez Ministra Programu. Z tego samego powodu wykreślono z niego dwa wskaźniki dotyczące rozwoju szkolnej infrastruktury sportowo - rekreacyjnej. Zakładano, że odsetek szkół mających dostęp do sali gimnastycznej wzrośnie z blisko 75 proc. do 80 proc., a odsetek szkół mających dostęp do jakiegokolwiek boiska lub urządzenia sportowego z blisko 76 proc. do 80 proc. Jednak wobec braku danych, Minister odstąpił od monitorowania realizacji wskaźników.

NIK podziela pogląd Ministra, że istotny wpływ na obniżenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mają czynniki cywilizacyjne m.in. rozwój technologii cyfrowych (spędzanie przez dzieci i młodzież większej ilości czasu przed komputerem, ze smartfonem i tabletem).

Dodatkowo nie wiadomo dokładnie, jakie efekty przyniosły finansowane ze środków publicznych programy, bo Minister nie określił mierzalnych celów, mierników realizacji celów ani narzędzi do pomiaru wzrostu lub poprawy aktywności fizycznej. Tylko w części programów przewidziano coroczną ocenę, pozwalającą określić rozwój aktywności fizycznej. W konsekwencji nie oceniano, które z realizowanych programów wpłynęły na wzrost lub poprawę aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Tym samym nie posiadano wiedzy, które z programów warto kontynuować, w odróżnieniu od przedsięwzięć nieprzynoszących efektów i wymagających korekty lub zakończenia, tak by środki lokować w programy, które wpływają realnie na poprawę aktywności fizycznej.

Zdaniem NIK także współpraca Ministra Sportu z Ministrem Edukacji Narodowej w zakresie rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym była niewystarczająca. Dotyczyła przede wszystkim opiniowania przez Ministra zmian w przepisach oświatowych, natomiast w zbyt małym stopniu inicjowała działania mające na celu wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży.

NIK pozytywnie ocenia wprowadzenie w latach 2016-2018 nowych programów Szkolny Klub Sportowy i Klub, w których uczestniczyło coraz więcej dzieci, szkół podstawowych, gmin i klubów sportowych. Nie określono jednak zasad postępowania w razie wystąpienia wypadków na zajęciach SKS. Tymczasem ich liczba rośnie. W 2017 r. w kraju było 30 wypadków, w 2018 r. 55, w 2019 r. (do 30 czerwca) 24. W 2018 r. w stosunku do 2017 r. liczba wypadków wzrosła o 83 proc. Najczęściej dotyczyły one urazów takich jak: stłuczenia, złamania kości, zwichnięcia i skręcenia stawów. Ponadto nie wprowadzono aplikacji mobilnej SKS na telefony komórkowe dla dzieci i ich rodziców, której wdrożenie z elementami stymulującymi nawyk podejmowania aktywności fizycznej (np. grywalizacji) mogłoby, w ocenie NIK, przyczynić się do zwiększenia aktywności poza lekcjami wf i zajęciami SKS.

NIK pozytywnie ocenia również budowę systemu identyfikacji talentów sportowych wśród dzieci i młodzieży polegającą na wprowadzeniu w 2017 r. portalu Narodowa Baza Talentów oraz w 2019 r. Programu Skaut. Jednak w portalu w latach 2018-2019 (do zakończenia czynności kontrolnych) nie wprowadzono wszystkich zakładanych funkcjonalności m.in. wyszukiwania talentów sportowych, co zdaniem NIK utrudniało proces ich identyfikacji.

Równocześnie realizowane przez Ministra programy inwestycyjne przyczyniły się do poprawy szkolnej bazy sportowej. Efektem wsparcia w wysokości ponad 466 mln zł było w latach 2016-2018 wybudowanie i przebudowanie 1 080 oraz modernizacja 131 obiektów sportowych w 986 szkołach w Polsce.

Gminy prawidłowo zrealizowały zadania inwestycyjne dotyczące szkolnych obiektów sportowych. Szkoły zapewniły bezpieczne i higieniczne warunki korzystania z obiektów sportowych, przy czym w dwóch z ośmiu skontrolowanych szkół nie zapewniono bezpiecznego korzystania z obiektów, a w jednej obowiązkowych kontroli stanu technicznego obiektów.

Wnioski NIK:

Do Ministra Sportu, m.in. o:

- Przygotowanie w strategicznym dokumencie rozwoju sportu w Polsce kierunków interwencji w zakresie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży oraz szkolnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz realnych do uzyskania wskaźników oceny rozwoju tych obszarów.
- Wprowadzenie w programach i zadaniach dotyczących rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mierzalnych celów, mierników realizacji tych celów oraz narzędzi pozwalających Ministrowi na pomiar aktywności w cyklu rocznym lub kilkuletnim.
- Wprowadzenie w programach i zadaniach ewaluacji systemowej w cyklu rocznym lub kilkuletnim, w tym oceny ich wpływu na wzrost aktywności fizycznej w oparciu o przyjęte mierniki jakościowe oraz ograniczenie realizacji programów i zadań o niskim wpływie na ten rozwój.

Do Ministra Sportu i Ministra Edukacji Narodowej o:

- Podjęcie szerszej współpracy w zakresie kształtowania wśród dzieci i młodzieży nawyku podejmowania aktywności fizycznej oraz zachęcenia ich do większej aktywności poza zajęciami wychowania fizycznego.

Do Instytutu Sportu - Państwowego Instytutu Badawczego, m.in. o:

- Wdrożenie funkcjonalności Narodowej Bazy Talentów dotyczącej wyszukiwania talentów sportowych.
- Podjęcie działań w celu wprowadzenia w ramach Programu SKS aplikacji mobilnej na telefony komórkowe dla dzieci oraz ich rodziców, zachęcającej dzieci i młodzież do podejmowania codziennej aktywności fizycznej.

Do gmin i szkół o:

Smartfon i tablet zastępują sport. NIK o rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: wtorek, 13, październik 2020 10:56

Alicja Cisowska

Odsłony: 676

- Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania ze szkolnych obiektów sportowych oraz prawidłowej realizacji obowiązkowych kontroli stanu technicznego obiektów sportowych.

Źródło: NIK